

Mehmet Güreli

Bedrufi'nin Nefesi

Deneme

İÇİNDEKİLER

<i>Don Quijote'</i> nin izinde... ..	7
M.C. Escher ve Beckett' le karlı bir gün... ..	12
Cioran ve kıyıma uğramış ağaçlar... ..	15
Alain Resnais' nin ardından... ..	22
Anna Karina ve Ambrose Bierce... ..	25
Alain' le yolculuk... ..	28
Jean-Luc Godard üzerine... ..	31
Joseph Roth ve <i>Kör Ayna</i>	34
<i>Kalabalıkların Adamı</i>	37
Tolstoy ve André Suaréz... ..	40
Bergman ve Arthur Schnitzler... ..	43
Jean-Pierre Melville ve <i>Susan Deniz</i>	46
Primo Levi' nin dönüşü... ..	49
Robert Walser' in son resmi... ..	53
Kierkegaard ve Regina... ..	56
Van Gogh, Theo ve Buson... ..	59
Michaux ve Woody Allen... ..	62
Ahmet Rasim ve Güzel Eleni... ..	65
Zaman ve kuşku... ..	68
Maksim Gorki... ..	71
Carlos Gardel ve Piazzola... ..	74
Tarih dersleri... ..	77
Yasemin Çongar' ın denemeleri ve Magritte... ..	80
Aristoteles' in kütüphanesi... ..	83
Defne Sandalcı, Max Scheler... ..	86
Ahmet Altan, Kierkegaard ve Rossellini... ..	89
Beckett ve fillerin dansı... ..	92
Müslüm Baba' ya veda... ..	95
Nabokov, Necatigil ve <i>Palto</i>	98
<i>Mirabeau Köprüsü</i>	101
Rilke' nin yolunda... ..	104

Borges, Zweig ve çöllerde.....	107
Thomas Bernhard'ın piyanosu.....	110
Hamsun ve çekirgelerin sesi.....	113
Bir Gary Cooper filmi.....	116
Rembrandt, Yavuz Ekinci ve Gesualdo..	119
Hikâyeler ve Karen Blixen.....	122
Romy Schneider ve Nicholas Ray.....	125
En ağırlaştığında zaman.....	128
Yorgun tramvay çanları.....	131
Kendini hatırlamayı unutmak.....	134
Mark Knopfler'in gitarı.....	137
Andrey Platonov ve <i>Mutlu Moskova</i>	139
Panait Istrati'yle hayat yollarında.....	142
Hafız'ın dünyasında.....	145
Proust'la bir gün.....	147
Henri Michaux ve Plume.....	149
Truffaut ve babası.....	151
Arthur Rimbaud'nun yırtıcı gösterisi.....	153
Yüzler, kitaplar ve vezirler.....	155
Kierkegaard ve sessiz dua.....	157
Sait Faik ve <i>Alemdağda Var Bir Yılan</i>	159
Franz Kafka'nın yalnızlığı.....	161
Tarkovski ve Cortázar.....	163
Jean Seberg, Naşit, Cahit Irgat ve gelecek program.....	165
Spinoza'nın paltosu.....	167
Masumiyetin resmi.....	169
Babel ve Odessa Öyküleri.....	171
Gogol ve cebimdeki kitap.....	173
Refik Halid'in gördükleri.....	175
Yolu bilmek üzerine.....	177
Robert Walser'in dünyası.....	179
Kader ve yeraltı.....	181
Simenon ve <i>Kedi</i>	184
<i>Konuş, hafıza</i>	187
Zen ve ben.....	189

Don Quijote'nin izinde...

Az yazarda Cervantes gibi coşkunun değişik biçimlerine, insanın ironik saflıklarına, kalıcılığın hak edilmiş mertebesine, mizahi duruşun asaletine, üzerinde hissedilmeyen bir büyüklüğün izlerine rastlanır.

Bir roman kahramanının peşinden gidecekseniz de bence ilk isim *Don Quijote'*dir, çünkü benim tanıdığım, gittiği yolu gideceği yere dönüştüren tek kişidir hayatta. Bir roman kahramanı olarak da en sevilen, en anlaşıldığı sanılan, en mütevazı, en çok kitap okumuş ve en fakir olanı odur...

Çoğu kez Sancho Panza, Dulcinea derken Cezayir'de çekmeyi düşündüğüm, vazgeçmeye hiç niyetimin olmadığı filmin sahneleri canlanır gözümde. Cervantes'in beş yıl süren mahpusluk yılları ve Cezayirli Hasan Paşa'nın beni hayran bırakan öngörüsü içinde bulurum kendimi ve "Don Quijote, yaralı bakirenin bulunduğu kafesli pencere olarak hayal ettiği deliğe uzandı, elini verdi ve dedi ki: 'Hanımefendi, alın bu eli, daha doğrusu, dünyadaki bütün alçakların celladını; hiçbir kadının, bütün bedenime sahip olan kadının bile elinin değmediği bu eli alın. Onu size, öpün diye değil, sınırların bağlantılarına, kasların birleşmesine, damarların genişliğine bakın ve böyle bir ele sahip olan kolun kuvvetini tahmin edin diye veriyorum.'" deyişini hatırlarım.

Yakaladığımı ya da yaklaştığımı hissettiğim duygu da soğuk duvarlar arasında kaçış planları yapan bir dâhinin, Cervantes'in çaresizliği ve azmi arasındaki yarattığı dünya üzerineydi. Kahramanlarını nasıl yaratmaya başladığının hikâyesiydi; sıkıntısını, acılarını yenmesiydi. Özgürlük hayali içinde kitabını düşünmesi onun en büyük dayanağıydı. Çözüm, düşünmek ve hayal etmek-

ti. Esas mesele buydu sanki. Rilke'nin dediđi gibi, dayanabilmek...
Bařka bir dünyanın içinde yařamak ve bu dünya içindeki kaleden
kurtulabilmek...

Firar teřebbüslerine korkunç tepki göstermesiyle tanınan Ha-
san Paşa, Cervantes'in dört kez kaçmayı denemesine rađmen ona
hiç iliřmemiřti.

Korumacılığı ağır basmıştı. "Efendi ona ne bizzat bir kerecik
olsun vurdu ne başkalarının vurmasına izin verdi. Ona tek bir
ağır söz bile söylemedi." Ondaki farklılığı sezmişti geniş anlam-
da... Sezgileri oyle güçlüydü ki; Cervantes'in müthiř bir řövalyeyi
hayata katacağını hissetmiş gibiydi. Ve onu özgürlük hayali için-
de kahramanlarıyla başbaşa bırakır sanki ve bizlere sunulacak en
büyük armađanlardan birinin yolunu açmıř olur. Ve iřte sylen-
memiř kehanet buydu...

Oyle birini yaratır ki Cervantes, yüzyıllar boyunca mutlu sa-
atlerin sembolü olur, bizi binlerce serüvene sürükler, kahkaha ve
gözyařlarına bođar.

Zamanında Cervantes Avrupa'da belki de tüm külüstür iřlerin
zerinden bir silindir gibi geçmiştir, mizahın, kalitenin, zeknın,
kahkahanın şiirini yakalamıştır.

"Sen onun (*Don Quijote*) ne akrabasısın, ne de arkadaşı; ruhun
kendi bedeninde; gayet yetenekli, hür bir iraden var, evindedin
ve kralın vergilerinin efendisi olduđu kadar, sen de evinin efen-
disisin; bilirsin herkes kendi evinde kraldır. Bütün bunlar, seni
her türlü saygı ve mecburiyetten azade kılıyor; kısacası, hikye
hakkında, kötü söylersen karalanmaktan, iyi söylersen dllendi-
rilmekten korkmadan, istediđini söyleyebilirsin."

Chesterton için de, hayatın sırrı gülmekte ve alağgnlllkte-
dir. Modern romanın temel meselesinin de, çılgın bir adamın, donuk,
cansız bir dünyada ne yapacağı olduğunu söyler. O da Borges'in yo-
lundan gider; son romanının adı "*Don Quijote'nin Dniř*" dr...